

27. ZAJEDNIČKA VANJSKA I SIGURNOSNA POLITIKA

27.1. Uvod

Strateški vanjskopolitički ciljevi Republike Hrvatske jesu:

- članstvo u Europskoj uniji
- članstvo u NATO-u
- promicanje politike dobrosusjedstva i rješavanje otvorenih pitanja
- regionalna dvostrana i višestrana suradnja (vidi poglavlje Politički kriteriji)
- poštivanje preuzetih međunarodnih obveza i suradnja s MKSJ
- razvijanje i produbljivanje odnosa sa Sjedinjenim Američkim Državama i suradnja sa svim demokratskim državama svijeta
- unaprjeđenje odnosa s međunarodnom zajednicom
- spremnost na aktivno sudjelovanje u radu i misijama međunarodnih organizacija.

Strateška orijentacija pridruživanja Republike Hrvatske Europskoj uniji uključuje njenu spremnost prihvatanja odredbi, pravne strukture kao i organizacijskih mehanizama Zajedničke vanjske i sigurnosne politike (ZVSP) EU, uključujući njenu vojnu dimenziju, koje će podupirati aktivnosti EU na međunarodnoj sceni, vođenu principima koji su nadahnuli samo njeno stvaranje, razvoj i proširenje. Demokracija, vladavina prava, univerzalnost i nedjeljivost ljudskih prava i temeljnih sloboda, poštovanje ljudskog dostojanstva, jednakost i solidarnost, održanje mira i sigurnosti te poštivanje međunarodnog prava u suglasnosti s Poveljom UN, također su načela koja oblikuju i određuju vanjsku politiku RH.

Republika Hrvatska u praksi velikim dijelom već slijedi Zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku EU, što je u posljednje vrijeme osobito došlo do izražaja u pitanjima borbe protiv terorizma, razoružanja i stajališta prema Međunarodnom kaznenom sudu gdje su ta stajališta i formalno bila priopćena EU. Ovim aktivnostima Hrvatska pridonosi jačanju europskog političkog i sigurnosnog identiteta i priprema se za postepeno uključivanje u europsku zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku.

U 2003. godini, Hrvatska se unilateralno pridružila Izjavi Predsjedništva EU od 4. veljače 2003., Zaključcima Europskog vijeća od 17. veljače 2003. i od 20/21. ožujka 2003. o situaciji u Iraku, a u lipnju 2003. jednostrano se pridružila Zajedničkom stajalištu EU o Međunarodnom kaznenom sudu.

RH će se i u 2004. godini pridruživati izjavama, zajedničkim stajalištima i zaključcima EU iz područja ZVSP kao i stajalištima EU u međunarodnim organizacijama, te će pripremati funkcionalni sustav za redovito pridruživanje RH vanjsko-političkim odlukama EU, sukladno praksi pristupajućih država i država kandidatkinja, a slijedom poziva Tajništva Vijeća EU za početak sustavne suradnje između EU i PSP država. Slijedom otvaranja sustavnije suradnje PSP država s EU na području ZVSP, RH je zaprimila 6. siječnja 2004. prvi poziv Glavnog tajništva Vijeća EU za pridruživanje Izjavi Predsjedništva u ime EU o predsjedničkim izborima u Gruziji, kojoj se pridružila.

1.1. Politički dijalog

U 2003. godini nastavljen je bilateralni politički dijalog s EU. U Bruxellesu je 24. veljače 2003. održan treći formalni sastanak političkog dijaloga RH i Trojke EU na ministarskoj razini. Sastanak je bio prigoda da se razmotri aktualno stanje odnosa Hrvatske i Europske unije, situacija u regiji, uključujući regionalnu suradnju RH i njezine odnose sa susjednim državama, te najvažnija međunarodna pitanja, poput krize u Iraku. Sljedeći sastanak održat će se 23. veljače 2004. u Bruxellesu.

U 2004. godini, RH će nastaviti aktivno sudjelovati u bilateralnom političkom dijalogu s EU, utemeljenom na Zajedničkoj izjavi RH i EZ i njezinih država članica o političkom dijalogu, koja omogućava intenziviranje obostranih odnosa u političkim područjima do stupanja na snagu SSP-a,

u okviru sastanka između Trojke EU i predstavnika RH na ministarskoj razini, kao i u političkim konzultacijama s predstavnicima Europske komisije, Europskog parlamenta i država članica EU.

Politički dijalog na parlamentarnoj razini ostvario se, kao i tijekom proteklih deset godina, kroz susrete Pododbora (Odbora za vanjsku politiku Hrvatskog Sabora) za suradnju s EP i Izaslanstva Europskog Parlamenta za Jugoistočnu Europu, na čijem je čelu bio mr. Ivo Škrabalo i gđa Doris Pack. 11. susret europskih i hrvatskih zastupnika održan je u Hrvatskoj 23. i 24. ožujka 2003., prilikom kojeg je iskazana puna podrška europskih parlamentaraca hrvatskim naporima za približavanje Europskoj uniji nakon službenog podnošenja zahtjeva za članstvo grčkom predsjedništvu EU. Idući sastanak trebao bi se održati u Bruxellesu 17. i 18. veljače 2004. godine.

Zajedničkim usvajanjem Deklaracije na Sastanku na vrhu EU-PSP država 21. lipnja u Solunu, sve države su ujedno prihvatile i sadržaj dokumenta pod nazivom "Solunski program za Zapadni Balkan: Kretanje prema Europskoj integraciji (Thessaloniki Agenda for the Western Balkans: Moving towards European integration)". Ovaj program predviđa uvođenje čitavog niza novih instrumenata i oblika suradnje između EU i PSP-država temeljenih na instrumentima i iskustvima iz procesa proširenja. Prema tom dokumentu, suradnja u Zajedničkoj vanjskoj i sigurnosnoj politici podrazumijeva pozivanje PSP-država na pridruživanje izjavama, zajedničkim stajalištima i drugim odlukama u okviru ZVSP EU. Također, razmotrit će se pozivanje PSP-država na koordinacijske i "briefing" sastanke organizirane za pristupajuće države i države kandidate u glavnim europskim gradovima i sjedištima međunarodnih organizacija, te na sastanke Političkog i sigurnosnog odbora ukoliko su na dnevnom redu teme iz područja sigurnosti i upravljanja kriznim situacijama u regiji.

Slijedom Solunske agende i uspostave Forumu EU – "Zapadni Balkan", u Bruxellesu je 3. prosinca 2003. održan prvi sastanak ministara vanjskih poslova, na kojem je Hrvatska aktivno sudjelovala.

U 2004. godini, Hrvatska će i dalje aktivno sudjelovati u svim novim oblicima bilateralnog i multilateralnog političkog dijaloga, uspostavljenim Sastankom na vrhu u Solunu, kako na ministarskoj razini tako i na parlamentarnoj razini.

2. Suradnja s međunarodnim organizacijama

2.1. Članstvo u međunarodnim organizacijama

Trenutno Hrvatska ima članstvo u 33 međunarodne organizacije univerzalnog karaktera (vidi popis u Dodatku 1.).

2.1.1. Organizacija Ujedinjenih naroda (OUN)

Nastavno na preporuke rezolucije 753 Vijeća sigurnosti od 18. svibnja 1992., Hrvatska je postala 178. članica Organizacije Ujedinjenih naroda, od 22. svibnja 1992., nakon raspada bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Tijekom proteklih jedanaest godina, uloga Hrvatske u UN-u doživjela je značajne promjene od države koja je bila predmetom rasprava u rezolucijama VS-a i OS-a, dok je sada aktivna nositeljica aktivnosti Ujedinjenih naroda, posebice na području gospodarskih i socijalnih pitanja, kao i davateljica vojnih postrojbi u mirovnim misijama UN-a.

Hrvatska podržava zajedničku viziju Ujedinjenih naroda o prosperitetnijem i mirom ispunjenom svijetu koji je utjelovljen u Milenijskoj deklaraciji. Provedba Milenijskih razvojnih ciljeva, kao i zaključaka konferencija u Monterreyu o financiranju za razvoj, te Johannesburgu o održivom razvoju prioriteti su Republike Hrvatske.

Hrvatska želi nastaviti intenzitet sudjelovanja u aktivnostima, te je prijavila candidature za nekoliko tijela Ujedinjenih naroda i njegovih specijaliziranih agencija, od kojih je najvažnija Hrvatska

kandidatura za nestalnu članicu u Vijeću sigurnosti za izbore koji će se održati 2007. godine, za mandat od 2008.-2009.

Svjesna da su mir i sigurnost osnovni preduvjeti za gospodarsko i socijalno blagostanje, Hrvatska je pojačala svoje napore da što više sudjeluje u sadašnjim i budućim mirovnim operacijama. Kriteriji odabira za sudjelovanje u mirovnim misijama su sljedeći: sigurnosna pitanja i kriza koje izravno utječu na nacionalnu sigurnost u Hrvatskoj, ili su povezani s državama članicama NATO-a i EU; sigurnosna pitanja i krize koja neizravno mogu utjecati na sigurnost Hrvatske ili su povezani s državama članicama NATO-a i EU; te sigurnosna pitanja i krize koji spadaju u sigurnosno područje i aktivnosti.

U skladu s raspoloživim resursima, Hrvatska trenutno aktivno sudjeluje u sljedećim UN-ovim mirovnim operacijama s vojnim promatračima: Sierra Leone (UNAMSIL), Etiopija/Eritreja (UNMEE), Indija/Pakistan (UNMOGIP), Zapadna Sahara (MINURSO) i Liberija (UNMIL). Također, Hrvatska se priprema za slanje vojnih promatrača u Gruziju (UNOMIG) i na upućivanje stožernih časnika unutar slovačkog kontingenta na Cipar (UNFYCIP).

Potpomažući mehanizme kolektivne sigurnosti kroz euro-atlantske integracije, Hrvatska će nastaviti s vojnom i policijskom suradnjom na bilateralnim i multilateralnim razinama, posebno kroz mirovne operacije. Trenutno, u mirovnoj operaciji NATO-a u Afganistanu sudjeluje hrvatski vod vojne policije u potpori misije stabilizacije i pomoći pod vodstvom NATO-a (ISAF).

Hrvatska je doprinijela i međunarodnim naporima u Iraku 2003. godine prije vojne intervencije, sa svoja dva inspektora za naoružanje u okviru Komisije UN za nadzor, provjeru i inspekciju u Iraku (UNMOVIC). Hrvatska je u postupku pripreme borbenih postrojbi, postrojbi za borbenu potporu, nacionalne potpore raspoređenim postrojbama i pomoćne borbene potpore, kao i inženjerskih i sanitetskih postrojbi za buduće mirovne operacije UN-a i NATO/PfP-a. Te bi postrojbe trebale biti potpuno spremne do kraja 2003. godine.

Hrvatska također planira:

- dovršiti pripreme vezane za opremanje i logističku potporu postrojbama koje su prijavljene za sudjelovanje u mirovnim operacijama;
- održavati spremnost snaga i rotaciju voda Vojne policije na zadaći potpore NATO i UN operacijama u inozemstvu;
- dovršiti opremanje jedne lake pješačke satnije, koja je spremna, te se pripremiti za procjenu i potom za sudjelovanje u mirovnim operacijama izvan zemlje;
- obučiti prema standardima i opremiti kopnene i zrakoplovne postrojbe koje su odabrane za postizanje ciljanih zadaća;
- poboljšati sposobnosti domaćinske potpore inozemnim snagama ("host-nation support");
- postići napredak po ostalim partnerskim ciljevima vezanima za Plan djelovanja za članstvo (MAP) - po pitanjima politike, planiranja i priprema.

Na području međunarodnih mirovnih operacija (MVO), u 2004. RH planira sljedeće aktivnosti:

- mogućnost angažiranja nekih od postrojbi u statusu "stand-by" za MVO: lake pješačke satnije gardijske brigade, voda ABKO, dviju helikopterskih posada;
- angažiranje oko 30 časnika za potrebe rotacija u postojećim UN misijama vojnih promatrača, kao i u misijama koje će se otvoriti;
- angažiranje dvaju nacionalnih potpornih elemenata (NSE) u potpori dva voda u MVO, te angažiranje NSE u potpori drugih postrojbi u statusu "stand-by" za MVO;
- značajnije sudjelovanje naših časnika i dočasnika u međunarodnim vojnim stožerima.

Za ispunjenje obveza koje su preuzete ili se realno očekuju potrebno je imati:

- dva voda VP u pripravnosti za rotaciju radi zamjene, te otpočeti s odabirom ljudi i obukom nova dva voda;

- tri satnije pješastva obučene za upućivanje u MVO, od kojih jednu opremljenu i u 30 dnevnoj spremnosti;
- jedan vod ABKO za dekontaminaciju u 24 satnoj spremnosti za intervenciju u slučaju potrebe;
- dvije medicinske ekipe i jednu helikoptersku posadu u 30 dnevnoj spremnosti.

U okviru potpisanog "stand-by" aranžmana s UN potrebno je u 60-dnevnoj spremnosti za upućivanje ili zamjenu imati:

- vod vojne policije (44 pripadnika);
- 40 vojnih promatrača;
- 25 časnika za multinacionalne stožere;
- 7 vojnih eksperata;
- 16 pripadnika civilne policije.

2.1.2. Vijeće Europe

RH sudjeluje u svim aktivnostima VE putem Stalnog predstavništva, Izaslanstva Hrvatskog sabora pri Parlamentarnoj skupštini VE, Izaslanstva u Kongresu lokalnih i regionalnih vlasti, te vladinih i neovisnih stručnjaka, koji djeluju u radu stručnih odbora i skupina.

Hrvatska će nastaviti s aktivnostima na razvijanju normi i pravnih standarda na području razvoja demokratizacije, zaštite ljudskih i manjinskih prava, te vladavine prava. Hrvatska se također pridružila aktivnostima VE u borbi protiv terorizma – ratificirala je Konvenciju o suzbijanju terorizma, Konvenciju o kibernetičkom kriminalu, te je potpisala Europsku konvenciju o ustupanju kaznenih postupaka i Dodatni protokol uz Konvenciju o kibernetičkom kriminalu o inkriminiranju djela ksenofobne i rasističke naravi.

S obzirom da je, u cilju bržeg usklađivanja sa zakonodavstvom EU, potrebno pristupiti i nekim pravnim instrumentima VE iz tzv. "acquis conventionnela", koji su dio "acquis communautairea", početkom 2003. godine pripremljeni su planovi pristupanja tim konvencijama VE, ratificiranja konvencija koje su potpisane, te ugrađivanja u hrvatsko zakonodavstvo odredaba konvencija kojih je RH članica. U 2004. godini, poticat će se nadležna tijela državne uprave da pristupe preostalim pravnim instrumentima koji su bitni za prilagodbu nacionalnog zakonodavstva europskim standardima, te će se pripremati i poticati ratifikacija već potpisanih pravnih instrumenata VE.

Do sada je RH potpisala i ratificirala 65 konvencija i protokola VE, te je članica 10 parcijalnih sporazuma. Do kraja 2005. godine, očekuje se da Hrvatska potpiše još tridesetak pravnih instrumenata VE, važnih za usklađivanje hrvatskog zakonodavstva s "acquis communautaireom".

2.1.3. Organizacija za europsku sigurnost i suradnju

Suradnja Hrvatske s Misijom OEES-a usredotočena je na učinkovitu provedbu postojećih programa, posebno onih vezanih za povratak izbjeglica. Zajednička je ocjena Vlade RH i Misije OEES-a da se na tom području u proteklom godinama uspostavio odgovarajući pravni okvir, koji omogućava svim građanima RH povratak u domovinu.

Poziv bivšeg predsjednika Vlade RH Ivice Račana i sadašnjeg predsjednika Vlade RH dr. Ive Sanadera izbjeglicama državljanima RH srpske nacionalnosti da se vrate u svoju domovinu nadopunit će se medijskom kampanjom za promicanje povratka izbjeglica i njihove integracije u hrvatsko društvo, na čemu zajednički rade Vlada RH i Misija OEES-a, te mjerama iz Sporazuma o suradnji Vlade RH i zastupnika SDSS u Hrvatskom saboru.

RH će također nastaviti sa svojim aktivnostima kao punopravna članica OEES-a. Sekundiranjem djelatnika iz državne uprave kao i hrvatskih državljana iz nevladinih udruga, RH će i dalje davati značajnu potporu misijama OEES/ODIRH za promatranje izbora, posebno onima u jugoistočnoj Europi. Hrvatska će nastaviti doprinositi i terenskim misijama OEES-a, gdje sudjeluju sekundirani hrvatski državljani (Albanija, Kosovo i Gruzija).

2.1.4. Međunarodni kazneni sud

Republika Hrvatska od samog je početka prihvatila osnovnu ideju i aktivnosti pokrenute pod okriljem UN-a s ciljem osnivanja stalnog Međunarodnog kaznenog suda, te je aktivno sudjelovala u radu Diplomatske konferencije u Rimu 1998. godine i usvajanju Rimskog statuta. Hrvatski sabor donio je Zakon o potvrđivanju Rimskog statuta Međunarodnoga kaznenog suda 28. ožujka 2001. godine. Zakon o potvrđivanju objavljen je u Službenom listu Republike Hrvatske (NN – Međunarodni ugovori br. 5/01), a stupio je na snagu osmog dana od objave. Isprava o ratifikaciji položena je kod glavnog tajnika UN-a 22. svibnja 2001. godine. Tim se činom Hrvatska, koja je bila prva država jugoistočne Europe koja je ratificirala Rimski statut, uvrstila u krug izvornih stranaka Statuta, za koje je Statut stupio na snagu 1. srpnja 2002. godine. Ranom ratifikacijom Rimskog statuta Hrvatska je iskazala snažnu političku i formalnopravnu podršku što skorijem osnivanju i početku rada Suda.

RH se zalaže za integritet, nezavisnost i efikasno funkcioniranje ovoga Suda u skladu sa načelima izraženima u preambuli Rimskog statuta i ostalim njegovim odredbama. Hrvatska poduzima nužne korake prilagodbe svog nacionalnog zakonodavstva i time stvaranja uvjeta za implementaciju Rimskog statuta, kao i za osiguranje pravnog mehanizma za komplementarno djelovanje između nacionalnog kaznenog sudovanja i MKS-a. Ove aktivnosti uključuju i donošenje posebnog Zakona o primjeni Statuta Međunarodnog kaznenog suda i progonu za kaznena djela protiv međunarodnog ratnog i humanitarnog prava, koji je Vlada RH u lipnju 2003. uputila Hrvatskom saboru, a koji ga je prihvatio 1. listopada 2003 (NN br. 175/03).

Sjedinjene Američke Države su u srpnju 2002. godine Republici Hrvatskoj predložile sklapanje bilateralnog ugovora o ne-predaji određenih osoba Međunarodnom kaznenom sudu. Republika Hrvatska zauzela je stajalište da ponuđeni tekst američkog prijedloga nije prihvatljiv jer bi se time povrijedile obveze koje je Hrvatska preuzela kao stranka Statuta, a isto tako se i odstupilo od smjernica koje je Europska unija usvojila o ovom pitanju. Budući da ugovor nije sklopljen do 1. srpnja 2003. godine, Sjedinjene Američke države uskratile su Hrvatskoj daljnje pružanje vojne pomoći. Pregovori sa Sjedinjenim Američkim Državama o ovom pitanju će se nastaviti ne bi li se pokušalo pronaći obostrano prihvatljivo rješenje, koje bi uzelo u obzir interese Sjedinjenih Američkih Država, ali i međunarodno pravne obveze RH, te smjernice EU. U pregovorima sa Sjedinjenim Američkim Državama izražena je nada da će Europska unija i Sjedinjene Američke što prije postići dogovor o spornim pitanjima, te time olakšati položaj Hrvatskoj i drugim državama koje se nalaze u sličnoj situaciji.

Republika Hrvatska ustraje na punoj suradnji država stranaka sa Međunarodnim kaznenim sudom poštujući obveze preuzete Rimskim statutom kao i na uvažavanju temeljnih načela Suda prema kojima za pojedince, počinitelje najtežih kaznenih djela koja se tiču međunarodne zajednice kao cjeline mora nužno postojati jasno definiran pravni mehanizam njihove kaznene odgovornosti. Hrvatska se također zalaže za jačanje međunarodnog kaznenog prava općenito, kao sredstva za promicanje međunarodnog mira i sigurnosti.

Gornje stajalište Republika Hrvatska jasno je potvrdila u diplomatskim notama od 13. veljače 2002. i 24. lipnja 2003., koje je putem svoje Misije pri Europskim zajednicama u Bruxellesu uputila Tajništvu Vijeća EU, Europskoj komisiji, te predsjedavajućim Vijeća EU, i u kojima izjavljuje da dijeli ciljeve Zajedničkog stajališta 2001/443/ZVSP i 2003/444/ ZVSP o Međunarodnom kaznenom sudu.

Zakonom o primjeni statuta Međunarodnog kaznenog suda i progonu za kaznena djela protiv međunarodnog ratnog i humanitarnog prava (NN br. 175/03) se, između ostalog, određuje nadležnost četiri najveća županijska suda (Zagreb, Split, Osijek i Rijeka) i postupak za suđenje počiniteljima ratnih zločina na području Hrvatske.

3. Kontrola naoružanja

RH je ugovorna stranka i aktivna sudionica svih važnih međunarodnih ugovora i konvencija koji se odnose na neširenje oružja za masovno uništavanje kao i konvencionalnog oružja. To su uz ostalo: Ugovor o neširenju nuklearnog oružja (NPT); Konvencija o fizičkoj zaštiti nuklearnog materijala (CPPNM); Konvencija o zabrani razvijanja, proizvodnje i skladištenja bakteriološkog (biološkog) i otrovnog oružja i o njihovu uništavanju (BTWC); Konvencija o zabrani razvijanja, proizvodnje, skladištenje i uporabe kemijskog oružja i o njihovu uništavanju (CWC); Obuhvatni ugovor o zabrani nuklearnih pokusa (CTBT).

Vezano uz NPT, Hrvatska je Pripremnom odboru predala izvješće o napretku u provedbi po članku VI Ugovora i paragrafu 4(c) odluke «Načela i ciljevi nuklearnog neširenja i razoružanja».

U svezi s pitanjima CWC valja spomenuti da je Hrvatska bila domaćin trima svjetskim kongresima o kemijskom i biološkom terorizmu s temom «Kemijski i biološki rat bez kemijskog i biološkog oružja». kao i prvu međunarodnu vježbu pomoći u slučaju incidenta uzrokovanoga kemijskim oružjem ASSISTEX 1. U skladu s čl. X. Kemijske konvencije Nacionalno povjerenstvo za provedbu CWC-a imalo je zahtjevu ulogu u organizaciji i koordinaciji vježbe i održavanju izravne veze s OPCW-om.

Hrvatska ujedno priprema sporazum s OPCW-om o stavljanju na raspolaganje jednoga voda za radiološku, biološku i kemijsku dekontaminaciju, sukladno članku X. CWC-a. Dekontaminacijski vod bi djelovao u slučaju kemijskog incidenta.

Hrvatska je bila aktivna u pregovorima Ad Hoc skupine država članica BTWC o Provedbenom protokolu BTWC gdje je hrvatski tim značajno doprinio uspjehu skupine predloživši kriterije i popise ljudskih, životinjskih i biljnih patogena i toksina.

Hrvatska je, zajedno s drugim državama, sudjelovala u osnivačkoj konferenciji o Međunarodnim pravilima ponašanja protiv širenja balističkih projektila. U rujnu 2003. godine, Hrvatska je predstavila godišnje izvješće o programu balističkih projektila.

Po pitanju provedbe međunarodnih instrumenata, valja istaći kako RH nema provedbene zakone za sve međunarodne instrumente na području razoružanja. Međutim, značajno je jamstvo to što po Ustavu RH obveze iz međunarodnih sporazuma i konvencija imaju prednost nad nacionalnim zakonodavstvom u slučaju nejasnoća ili sukoba odredbi.

Prioriteti u 2004. godini:

- podnošenje izvješća o NPT-u,
- redovito podnošenje izvješća po članku XI CWC Konvencije o svom nacionalnom programu protiv kemijskog rata,
- nastavak priprema za uklanjanje glavnih odredaba BTWC Konvencije u hrvatsko zakonodavstvo.

3.1. Uvozno / izvozno zakonodavstvo

Na preporuku Ministarstva gospodarstva (MGRIP), Vlada RH je donijela 10. travnja 2003.g. Uredbu o robi za koju je potrebna uvozna odnosno izvozna dozvola. Uredba sadrži popis takve robe zajedno s tarifnim brojevima.

Prema spomenutoj Uredbi i novom Zakonu o proizvodnji, remontu i prometu naoružanja i vojne opreme, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva odgovorno je za izdavanje uvoznih/izvoznih dozvola za oružje i vojnu opremu za komercijalne svrhe. Dozvole izdaje (na određeni rok) Međuresorna skupina za izdavanje dozvola za naoružanje, koja se sastoji od predstavnika Ministarstva vanjskih poslova, gospodarstva, rada i poduzetništva, unutarnjih poslova i obrane. Svaki član Skupine za izdavanje dozvola daje u okviru svoga djelokruga mišljenje o pojedinom aspektu zahtjeva za izdavanje dozvole. Uvozne dozvole za oružje i vojnu opremu namijenjenu Oružanim snagama RH izdaju ministarstva obrane i unutarnjih poslova.

U okviru nastojanja da se što više poboljša hrvatski uvozno/izvozni sustav, Vlada RH je tijekom 2003. godine pripremila nacrt Zakona o nadzoru izvoza robe s dvojnomo namjenom ("dual use"). Zakonom će se odrediti uvjeti izvoza robe s dvojnomo namjenom iz RH, nadležnosti odgovornih tijela za kontrolu izvoza robe s dvojnomo namjenom, kao i prava i obveze pravnih i fizičkih osoba uključenih u izvor robe s dvojnomo namjenom.

U Strategiji nacionalne sigurnosti Hrvatska je izrazila interes za pristupanje međunarodnim režimima na području kontrole izvoza. S tim u svezi, RH je ove godine službeno podnijela zahtjev za članstvo u Wassenaarskom aranžmanu (WA) iz 1996.g. o kontroli izvoza konvencionalnog naoružanja i dvonamjenske opreme i tehnologije te Režimu kontrole raketne tehnologije (MTCR) iz 1987.g. Jedan od preduvjeta za pristupanje navedenim međunarodnim režimima je upravo donošenje spomenutog Zakona o dvojnomo namjeni.

Provedba odredbi CWC i NPT: Aneks III, Popisi 1, 2 i 3 Uredbe o robi za koju je potrebna uvozna odnosno izvozna dozvola, regulira izdavanje uvoznih/izvoznih dozvola za robu koja se nalazi na popisu tvari iz Konvencije o zabrani razvijanja, proizvodnje, skladištenja i uporabe kemijskog oružja i o njihovu uništenju. Uvozne/izvozne dozvole za tvari na gore navedenim popisima izdaje Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva.

Kao stranka Ugovora o neširenju nuklearnog oružja (NPT) i sukladno Dodatnom protokolu Sporazuma između RH i Međunarodne agencije za atomsku energiju (IAEA) o pripremi zaštitnih mjera u svezi s Ugovorom NPT (Aneks II) kao i prema Uredbi o robi za koju je potrebna uvozna odnosno izvozna dozvola, za uvoz i izvoz nuklearnog materijala i određene opreme za nuklearni materijal potrebna je dozvola. Uvozne/izvozne dozvole za te materijale i opremu izdaje Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva.

Prioriteti u 2004. godini:

- usvajanje *Zakona o nadzoru izvoza robe s dvojnomo namjenom (dual use)* u Hrvatskom saboru.

4. Provedba restriktivnih mjera i gospodarskih sankcija

Temeljem relevantnih rezolucija Vijeća sigurnosti UN-a, Ministarstvo vanjskih poslova RH izvijestilo je relevantna tijela u državi o sadržaju svake od rezolucija VS UN i obvezama sadržanim u njima, uključujući i potrebu potpunog ispunjavanja restriktivnih mjera donesenih od strane VS UN protiv određenih država. Trenutačno, RH provodi restriktivne mjere protiv sljedećih država: Afganistan, Liberija, Sierra Leone, Somalija i Ruanda.

Vlada RH prihvatila je 4. lipnja 2003. godine Uredbu o kontroli izvoza i uvoza neobrađenih dijamantata koje ne kontrolira Vlada Sierra Leone (NN br. 97/03), na temelju rezolucije VS UN 1306 (2000) i 1446 (2002). Štoviše, nastojeći u potpunosti ispuniti odredbe spomenutih rezolucija VS, RH je također inicirala proces pristupanja Kimberly procesu (Međunarodna svjedodžba o porijeklu).

RH redovito izvješćuje Odbore za sankcije VS UN o mjerama poduzetim temeljem rezolucija VS.

Kao članica UN-a, RH ima obvezu ispunjavanja odredbi pod Poglavljem VII Povelje UN-a. Povelja je međunarodni ugovor i sukladno članku 140. Ustava RH, dio je unutarnje pravne regulative RH i ima prioritet pred domaćim pravom. Ova ustavna odredba nalazi se u izmjenama i dopunama Zakona o trgovini, koji je donesen 15. listopada 2003 (NN br. 170/03).

Trenutačno Hrvatska ne provodi nikakve unilateralne mjere ili ekonomske sankcije protiv niti jedne države. Vlada RH će, do kraja četvrtog kvartala 2004. godine izraditi nacrt prijedloga Zakona o provedbi restriktivnih mjera i gospodarskih sankcija i uputiti ga Hrvatskom saboru.

5. Doprinos RH u borbi protiv terorizma

Nakon terorističkih napada od 11. rujna 2001.g. Hrvatska se pridružila globalnoj koaliciji za borbu protiv međunarodnog terorizma. U tom cilju Hrvatska je postala strankom 8 ključnih UN konvencija za suzbijanje terorizma.

Hrvatska je pokrenula potrebne zakonodavne procese radi pristupanja sljedećim protu-terorističkim konvencijama Ujedinjenih naroda:

- Međunarodna konvencija za suzbijanje terorističkih napada - Ministarstvo unutarnjih poslova pokrenulo je ratifikacijski proces koji je trenutno u međuresorskoj proceduri;
- Konvencija za suzbijanje nezakonitih djela protiv sigurnosti pomorske plovidbe – Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka pokrenulo je ratifikacijski proces koji je trenutno u međuresorskoj proceduri;
- Protokol za suzbijanje nezakonitih djela protiv sigurnosti čvrstih platformi smještenih na epikontinentalnom pojasu - Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka pokrenulo je ratifikacijski proces koji je trenutno u međuresorskoj proceduri;
- Konvencija o obilježavanju plastičnih eksploziva za potrebe otkrivanja - Ministarstvo obrane pokrenulo je ratifikacijski proces koji je trenutno u međuresorskoj proceduri;

Hrvatska je također stranka 5 konvencija Vijeća Europe vezanih za suzbijanje terorizma.

Do danas je Hrvatska predala tri izvješća Protu-terorističkom odboru Vijeću sigurnosti o nacionalnoj provedbi rezolucije Vijeća sigurnosti 1373 (2001). Ova izvješća prikazuju aktivnosti i mjere koje je RH poduzela u borbi protiv terorizma. U posljednjem izvješću predanom 27. ožujka 2003., Hrvatska je izvijestila Protu-teroristički odbor o zakonodavnim promjenama koje je predložila u cilju pune provedbe rezolucije 1373 Vijeća sigurnosti. Također, u cilju pune provedbe rezolucije 1373 (2001) i rezolucije 1456 (2003), te sukladno *acquis communautaire*-u, Hrvatska je donijela Zakon o sprječavanju pranja novca (donesen 15. srpnja 2003., NN br. 117/03), te je usvojila Zakon o azilu (donesen 12. lipnja 2003., NN br. 103/03) i Zakon o nadzoru državne granice (donesen 15. listopada 2003., NN 173/03), dok je Zakon o pravnoj pomoći trenutno u zakonodavnoj proceduri.

U tijeku razmatranja zakonskih promjena, Hrvatska se posebno pobrinula za Zajedničko stajalište Europske Unije od 28. prosinca 2001. te Okvirne odluke Vijeća EU od 13.06.2002. o suzbijanju terorizma (OJ L 164 od 22.06.2002.) u namjeri da uskladi svoju legislativu s *acquis communautaireom*. Također, u hrvatsku legislativu su već ugrađene neke od relevantnih preporuka, rezolucija i direktiva Europske Unije. Primjerice, Zakon protiv pranja novca odražava direktivu Vijeća Europske unije o prevenciji korištenja financijskog sistema u svrhu pranja novca od 10.06.1991.

Provedba združenog projekta o «Upravljanju integriranim granicama» počela je 1. listopada 2002. Projekt, financiran od strane CARDS programa Europske unije za obnovu, razvoj, stabilizaciju i proveden zajedno s projektnim partnerima iz Njemačke i Slovenije, podijeljen je u sljedeće segmente:

- revizija/analiza/jačanje i poboljšavanje legislative;
- organizacija i upravljanje;
- obrazovanje hrvatske granične policije.

Na regionalnoj razini, Hrvatska podržava ideju Glavnog tajnika Vijeća Europe da države članice VE razvijaju Okvirnu konvenciju u borbi protiv terorizma, koja može predstavljati primjer uspješne regionalne suradnje. Hrvatska vjeruje da su ovi pokušaji komplementarni globalnim pokušajima Ujedinjenih naroda u pripremi opsežne konvencije u borbi protiv terorizma.

Izabrani Odbor stručnjaka Vijeća Europe u Strasbourgu za vrednovanje mjera protiv pranja novca (u daljnjem tekstu: PC-R-EV) je za Hrvatsku žarišna točka, kojeg Odjel protiv pranja novca Ministarstva financija RH redovito izvještava glede pridržavanja preporuka Radne skupine za

financijsko djelovanje (u daljnjem tekstu: FATF). Radna skupina za procjenu stanja iz PC-R-EV posjetila je Hrvatsku i sačinila izvještaj, koji je dostupan u Vijeću Europe.

Hrvatska je provela 98% FATF preporuka, koje su unesene u njenu nacionalnu legislativu: Kazneni Zakon, Zakon o kaznenom postupku, Zakon o deviznim transakcijama, itd.

Budući je Hrvatska aktivni član Interpola u razdoblju više od deset godina, 2002. godine su u Hrvatskoj uspostavljeni prvi kontakti s EUROPOL-om s perspektivom zaključivanja Sporazuma o suradnji koji pokriva razmjenu informacija, te časnika za vezu kao i prevenciju i zaštitu Eura od krivotvorenja.

Hrvatska igra aktivnu ulogu u različitim protu-terorističkim inicijativama. Kao članica OESS-a, Hrvatska je provela obveze zacrtane u Bukureštanskom planu akcije za suzbijanje terorizma, kao i one koje su određene s pet protu-terorističkih konvencija Vijeća Europe (vidi gore).

Plan akcije suzbijanja terorizma, prihvaćen na Varšavskoj konferenciji predsjednika središnje, istočne i jugoistočne Europe, inicirao je daljnje mjere s ciljem jačanja suradnje unutar regije.

Trenutno se ostvaruje određeni broj dodatnih projekata vezanih uz terorizam u okviru Pakta o stabilnosti za Jugoistočnu Europu, Foruma ministara obrane Jugoistočne Europe (SEDM), Srednjoeuropske inicijative, Jadransko-jonske inicijative, budimpeštanskog procesa, Regionalnog centra za suzbijanje prekograničnog kriminala SECI (Jugoistočne inicijative za suradnju), ili u direktnoj suradnji sa susjednim zemljama.

Na bilateralnoj razini Hrvatska je zaključila Sporazume o suradnji u borbi protiv terorizma, organiziranog kriminala i zloporabe droga s tridesetak država, dok je nekoliko dodatnih sporazuma u pripremi. Stavljanjem žarišta na kontrolu migracija, granica, usklađivanje legislative, doprinos u informacijama te borbu protiv organiziranog kriminala i pranja novca, ove inicijative su važne u sprečavanju i eliminiranju terorizma.

S obzirom na organizirani kriminal, Hrvatski Sabor je 6. prosinca 2002. ratificirao Konvenciju UN protiv transnacionalnog organiziranog kriminala kao i dva tome pridodana protokola: Protokol za sprečavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovanja s osobama, naročito s ženama i djecom te Protokol protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom.

Hrvatska priprema potrebnu Vladinu proceduru za stupanje u treći Protokol TOC (konačne operative suradnje) konvencije o oružju te se nada da će dovršiti svoje priključenje čim je prije moguće.

6. Europska sigurnosna i obrambena politika

Hrvatska slijedi pažljivo dinamičan razvoj Europske sigurnosne i obrambene politike (ESOP) u okviru ZVSP. Hrvatska aktivno sudjeluje u konzultacijskim procesima i mehanizmima suradnje na tom području, pripremajući se za postupno formalno uključivanje u europsku zajedničku sigurnosnu i obrambenu politiku. Hrvatska je spremna doprinijeti daljnjem razvoju ESOP-a, te ispuniti sve obveze koje ESOP nameće i prije punopravnog članstva u EU.

U pogledu vojne dimenzije, Hrvatska pozdravlja integraciju obrambene politike u ZVSP. Hrvatska je spremna doprinijeti razvoju operativnih sposobnosti EU za djelovanje u zajedničkim operacijama razoružanja, humanitarnim i zadaćama spašavanja, zadaćama vojnog savjetovanja i pomoći, prevenciji sukoba i mirovnim zadaćama, zadaćama borbenih snaga u upravljanju krizama, uključujući "peacemaking" i upravljanje post-konfliktnim situacijama. Glede svojih vojnih kapaciteta, Hrvatska je već inicirala sveobuhvatnu reformu svog sustava obrane. Ciljevi reforme su dvostruki: stvoriti modernu i održivu vojnu snagu sposobnu za učinkovitu obranu nacionalnog teritorija i za puno sudjelovanje u najsloženijim međunarodnim misijama; te, dostići standarde i sposobnost interoperabilnosti neophodne za članstvo u NATO-u.

U cilju provedbe ZVSP, Hrvatska je spremna staviti na raspolaganje već razvijena vojna i civilna sredstva, kao i sredstva koja će razviti u budućnosti. RH ostaje predana progresivnom unapređivanju vlastitih vojnih kapaciteta i pozdravlja predviđenu mogućnost uspostavljanja strukturirane suradnje unutar europskog okvira, posebno u multilateralnim operacijama očuvanja međunarodnog mira i sigurnosti.

Hrvatska je razvila značajne sposobnosti za upravljanje krizama. Te povećane sposobnosti trebale bi omogućiti Hrvatskoj da bude spremna na aktivno sudjelovanje u složenim civilnim i vojnim operacijama upravljanja krizama koje bi EU poduzela. Dodatna vrijednost takvim operacijama bilo bi akumulirano iskustvo koje je Hrvatska stekla sudjelujući u prijašnjim međunarodnim poduhvatima. Svjesna važnosti povećane suradnje NATO-a i EU, Hrvatska je naročito aktivna u težnji priključivanja NATO-u, sudjelujući u programu "Partnerstvo za mir" (PfP) i "Akcijskom planu za članstvo" (MAP). Aktivnosti koje doprinose hrvatskom članstvu u NATO-u u isto vrijeme će omogućiti stjecanje dodatnog iskustva, te razvijanje sofisticiranih sredstava za sveobuhvatan odgovor na krizne situacije. Hrvatska će stoga biti spremna u svakom pogledu na doprinos sredstava, osoblja i stručnosti u potporu Unijinih vojnim i civilnim operacijama upravljanja krizama.

Hrvatska radi na prilagođavanju i integraciji u EU sustav upravljanja krizama i mehanizma planiranja, imajući u vidu moguće hrvatsko sudjelovanje u budućim operacijama upravljanja krizama pod vodstvom EU. U sklopu adaptacije sustavu, Hrvatska razvija odgovarajuće potencijale ističući važnost nekonvencionalnih prijetnji sigurnosti i potrebu za multi-dimenzionalnim pristupom upravljanju krizama, jamčeći maksimum koordinacije između vojne i civilne strane upravljanja.

Temeljno načelo razvoja obrambenih sposobnosti i snaga RH je interoperabilnost s oružanim snagama država članica NATO saveza. U tijeku je preustroj sustava obrane na osnovi Vladinog plana i programa, započetog u studenom 2002. godine, sa ciljem oblikovanja Ministarstva obrane i Oružanih snaga u malu, učinkovitu i opremljenu organizaciju za provedbu svake dodijeljene zadaće, uključujući nacionalne i međunarodne operacije pod pokroviteljstvom UN, NATO, EU i OESS. U 2003. godini pokrenuta je izrada *Defense Review*, procesa čiji će rezultati bitno utjecati na konačnu verziju *Dugoročnog plana razvoja Oružanih snaga 2004. - 2014.* Dovršenje procesa revizije sustava obrane te donošenja odgovarajućih dokumenata strateške razine očekuje se tijekom 2004. godine.

Na operativnom planu, kao budući doprinos *Headline Goalu*, a u skladu sa *Petersberškim zadacima*, Hrvatska predviđa uporabu snaga deklariranih za sudjelovanje u NATO/PfP obuci, vježbama i operacijama. Raspoloživi kontingent hrvatskih snaga trenutno je jačine oko 200 ljudi, raspoređenih u pješačke, vojno-policijske, inženjerijske, ABKO i medicinske postrojbe. U predstojećem razdoblju RH planira održati postojeće kapacitete, osposobiti i opremiti dodatne, te postići napredak u pitanjima politike, planiranja i priprema. U svrhu postizanja potpune interoperabilnosti s obrambenim sustavima članica NATO-a, Hrvatska u sklopu mehanizma PARP već radi na usklađivanju svih segmenata obrambenog planiranja.

Aktivna uloga u sigurnosnim inicijativama pokazuje jasnu političku volju i dinamizira hrvatski doprinos europskoj sigurnosnoj i obrambenoj politici, prvenstveno imajući u vidu sudjelovanje i unapređivanje suradnje unutar regionalnih inicijativa poput CENCOOP-a, vojne komponente Kvadrilaterale, SEDM-a, SEEGROUP-a, Jadransko-jonske inicijative i Američko-jadranske povelje. Stratešku poveznicu s euro-atlantskim partnerstvom, Hrvatska također vidi u usklađenom pristupu NATO-a i EU-a na području sigurnosti i stabilnosti jugoistočne Europe, dogovorenom u srpnju 2003, u sklopu kojeg Hrvatska očekuje ulogu lidera u regionalnoj promociji mira i sigurnosti.

7. Vizni sustav

Prema članku 15. i 29. Zakona o strancima, Vlada Republike Hrvatske utvrđuje vizni sustav, te visinu sredstava potrebnih strancu za uzdržavanje tijekom boravka u Hrvatskoj i za povratak u matičnu državu ili za putovanje u treću državu.

Tijekom 2003. godine, vizni se sustav RH donekle promijenio. U odnosu na Uredbu Vijeća ministara EU 539/2001 od 15. ožujka 2001. godine koja navodi treće države čiji državljani moraju imati vizu kada prelaze vanjske granice kao i one čiji su državljani izuzeti od tog zahtjeva, provedeno je usklađivanje, te je ukinut vizni režim za posebna upravna područja Hong Kong i Macao NR Kine.

Odlukom Vlade Republike Hrvatske od 4. lipnja 2003. godine, privremeno je suspendiran vizni režim za državljane Srbije i Crne Gore od 10. lipnja do 31. prosinca 2003. godine. Vlada Republike Hrvatske donijela je 18. prosinca 2003. Odluku o produljenju suspenzije viznog režima za državljanje Srbije i Crne Gore do 31. siječnja 2004. godine.

U prvom kvartalu 2004. godine predviđa se donošenje odgovarajućeg jedinstvenog akta Vlade Republike Hrvatske, (Uredba VRH o viznom sustavu) kojim bi bili obuhvaćeni svi elementi viznog sustava.

U 2004. godini predviđeno je dalje usklađivanje sa spomenutom Uredbom EU te suzdržavanje od sklapanja novih dvostranih ugovora o ukidanju viza s onim državama koje su na "negativnom" popisu Europske unije.

Plan provedbe Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju

Redni broj	Mjera	Rok provedbe	Nositelji
26	donositi odgovarajuće odluke o potrebi formalnog izjašnjavanja i solidariziranja s odlukama EU-a na području ZVSP-a (čl. 7. st. 2.)	Trajno	MVP

Dodatak 1.

ČLANSTVO U MEĐUNARODNIM ORGANIZACIJAMA

Trenutno Hrvatska ima članstvo u 33 međunarodne organizacije, kako slijedi:

PREGLED ČLANSTVA REPUBLIKE HRVATSKE U MEĐUNARODNIM ORGANIZACIJAMA	
ORGA	ERZALNOG KARAKTERA
ORGANIZACIJA	

redni broj i kratica		datum ućlanjenja
	SVJETSKA ORGANIZACIJA ZA INTELEKTUALNO VLASNIŠTVO	08.10.1991.
	MEĐUNARODNA ORGANIZACIJA CIVILNOG ZRAKOPLOVSTVA	09.05.1992.
	ORGANIZACIJA UJEDINJENIH NARODA	22.05.1992
	ORGANIZACIJA UJEDINJENIH NARODA ZA INDUSTRIJSKI RAZVOJ	02.06.1992.
5. WHO	SVJETSKA ZDRAVSTVENA ORGANIZACIJA	11.06.1992.
6. UNESCO	ORGANIZACIJA UJEDINJENIH NARODA ZA OBRAZOVANJE, ZNANOST I KULTURU	07.07.1992.
7. UPU	SVJETSKA POŠTANSKA UNIJA	20.07.1992.
	MEĐUNARODNA ORGANIZACIJA RADA	06.08.1992.
	MEĐUNARODNA ORGANIZACIJA ZA POMORSTVO	08.10.1992.
	MEĐUNARODNA ORGANIZACIJA KRIMINALISTIČKE POLICIJE	04.11.1992
	SVJETSKA METEOROLOŠKA ORGANIZACIJA	08.11.1992.
	MEĐUNARODNI MONETARNI FOND	14.12.1992.
13. INTELSAT	MEĐUNARODNA ORGANIZACIJA ZA TELEKOMUNIKACIJSKE SATELITE	14.12.1992.
14. IMSO	SATELITE	1992.
15. IAEA	MEĐUNARODNA AGENCIJA ZA ATOMSKU ENERGIJU	12.02.1993.
16. ISO	MEĐUNARODNA ORGANIZACIJA ZA NORMIZACIJU	01.01.1993.
GA	GRUPA SVJETSKE BANKE (IBRD, IDA, IFC, MIGA, ICSID) - MIGA – Agencija za multilateralno garantiranje investicija nje ulagaćkih sporova	19.05.1993. 16.06.1997.
	SVJETSKA CARINSKA ORGANIZACIJA	01.07.1993.
(Madrid)	SVJETSKA ORGANIZACIJA ZA TURIZAM	04.10.1993.
20. FAO	ORGANIZACIJA ZA PREHRANU I POLJODJELSTVO	06.11.1993.
21. IOM	MEĐUNARODNA ORGANIZACIJA ZA MIGRACIJE	23.11.1993.
22. IADB	INTERAMERIČKA RAZVOJNA BANKA	16.12.1993.
23. ICCROM	MEĐUNARODNI CENTAR ZA PROUČAVANJE OČUVANJA I RESTAURACIJE KULTURNE BAŠTINE	1994.
24. ITLS	MEĐUNARODNI SUD ZA PRAVO MORA	05.04.1995.

25. OPCW	ORGANIZACIJA ZA ZABRANU KEMIJSKOG NAORUŽANJA	13.04.1995.
26. IIAS	MEĐUNARODNI INSTITUT ZA UPRAVNE ZNANOSTI	01.07.1995.
27. IHO	MEĐUNARODNA HIDROGRAFSKA ORGANIZACIJA	23.11. 1995.
28. UNIDROIT	MEĐUNARODNI INSTITUT UJEDINJENIH NARODA ZA UJEDNAČAVANJE PRIVATNOG PRAVA	01.01.1996.
29. I SBA	MEĐUNARODNE VLASTI ZA MORSKO DNO	28.07.1996.
30. IIR	MEĐUNARODNI INSTITUT ZA HLAĐENJE	02.07.1998.
31. PCA	STALNI ARBITRAŽNI SUD	02.10.1998.
32. OIML	MEĐUNARODNA ORGANIZACIJA ZA ZAKONSKO MJERITELJSTVO	24.01.1999.
33. WTO (Ženeva)	SVJETSKA TRGOVINSKA ORGANIZACIJA	30.11.2000.

POSEBNA MEĐUNARODNA (VLADINA) ORGANIZACIJA U KOJOJ RH IMA STATUS ČLANICE

- CTBTO Organizacija za provođenje ugovora o cjelovitoj zabrani nuklearnih proba - 22.01.01.:

isprava o potvrđivanju RH je deponirana, ali Ugovor o osnivanju Organizacije neće stupiti na snagu dok ga ne potpišu i ratificiraju one 44 države koje su 1996. godine bile članice Konferencije o razoružanju u Ženevi.